

Oppitunteja globalisaatiossa: Botnia S.A. ja kuinka poliittisesta riskistä tuli maakonflikti (Lehtinen, huhtikuu 2007)

- käsikirjoitus, jonka lyhennelmä on julkaistu Terrassa 119(2007): 2, ss. 141-142, otsikolla: Kuinka kansainvälisestä kiistakapulasta tehdään metsäyhteistyön malliesimerkki

Metsä-Botnian syksyllä 2007 valmistuvan Fray Bentosin sellutehtaan historia juontaa juurensa Kymmene -yhtiön ja Shell -konsernin yhteistyöhöstä eucalyptusplantaaseilla Uruguayssa 1990-luvun alussa. Vuonna 1991 yhtiöiden perustama yhteisyritys, Compania Forestal Oriental S.A. (FOSA), teki koeistutuksia omistukseensa hankkimillaan mailla, tavoitteenaan aluksi lähinnä kerätä tietotaitoa ja käsityksiä plantaasien taloudellisesta kannattavuudesta. Ajatuksena oli tuolloin nopeasti kasvavan eucalyptuskuidun laivaaminen Kymmenen sellutehtaille Eurooppaan, mutta suomalaisen sellutehdasinvestoinnin varmistuttua Uruguayhyn suunnitelmat muuttuivat. Lisäksi Shell myi osuutensa FOSA:sta suomalaisille vuonna 2003 (Aukia & Pitkänen 2005). Uruguaylaiset ympäristöjärjestöt arvostelivat alunperin voimallisesti eucalyptusviljelyä sen aiheuttamien ekologisten seuraamusten takia ja sikäläinen keskustelu kantautui myös Suomeen (ks. Rastas 1991).

Kymmene ja Yhtyneet Paperitehtaat fuusioituivat 1990-luvun puolivälissä United Paper Mills-Kymmeneksi, lyhyemmin UPM-Kymmeneksi, josta muotoutui nopeasti nykyinen UPM. Metsä-Botnia taas oli syntynyt jo 1970-luvulla suomalaiseen sellutuotantoon erikoistuneeksi yritykseksi, josta kasvoi 1990-luvun alussa metsänomistajien hallitseman Metsäliiton ja Yhtyneitten Paperitehtaitten yhteinen kansallinen selluntuottaja. Kansainvälistymisen myötä siitä kehittyi Metsäliitto -konsernin, siihen kytkeytyvän M-realin (entisen Metsä-Serlan) ja UPM:n yhteisyritys, jolla on Suomen ja Uruguayn lisäksi teollista toimintaa Venäjällä. Itänaapurissamme yhtiöllä on sahauslaitos Syväri-joen varrella, ja samaan kompleksiin on alustavasti suunniteltu myös suurta selluysikköä (Rantanen 2007).

Metsä-Botniassa on pyritty yhdistämään metsäliittolainen suomalaisen metsänomistajan edun ajaminen kansainvälisen metsäteollisen yritystoiminnan nykyvaatimuksiin. Tämä on osoittautunut vaikeaksi haasteeksi. Talvella 2006-2007 käyty kiista omistusosuuksista viittaa lisäksi syvenevään epäluottamukseen yhteisyrityksen hallinnossa. Osuuskunta Metsäliitto ei ole ollut halukas luovuttamaan äänivaltaansa Metsä-Botniassa UPM:lle, vaan ajoi läpi ratkaisun, jossa M-realin omasta Botnia -salkusta irrottama 9 prosentin osuus siirtyi Metsäliitolle selvästi UPM:n tarjoustaan halvemmalla hinnalla. M-real on UPM:n tavoin pörssiyhtiö vaikka kuuluukin Metsäliiton leiriin. Metsäliiton mielestä UPM:n tarjous oli vihamielinen, sillä se katsoi omaavansa oikeuden sisäisiin siirtoihin (Rantanen 2007; Iivonen 2006; 2007). Ratkaisu heijastelee ja myös syventää yhteisyrityksen operatiiviseen hallinnan ongelmia.

Fray Bentosissa UPM:llä on kuitenkin enemmistöasema ja äänivalta, sillä sellutehdasta varten perustetusta yhteisyrityksestä, Botnia S.A:sta, UPM omistaa suoraan 12,4 prosenttia sekä tämän lisäksi 47 prosenttia Metsä-Botnian 82.1 prosentin Fray Bentos -osuudesta (Aukia & Pitkänen 2005).

UPM:n ja Metsäliiton viimetalvinen kiista osoitti selkeästi, kuinka suomalaisten metsänomistajien osuuskunnan strategiset intressit ja pörssiyhtiöiden tavoitteet ovat hankalasti yhteensovittavissa. Tilannetta vielä pahentavat eri osapuolten kannattavuusvaikeudet omilla päätuotantoaloillaan. Erityisesti M-real on jo pitkään tuottanut huonosti ja mainittu Metsä-Botnian osuuden myynti liittyi nimenomaisesti yhtiön talouden tervehdyttämisohjelmaan. Kansainvälistyminen ja globalisoituminen ovat tulleet kalliiksi kaikille Metsä-Botnian omistajille ja tässä asetelmassa Uruguayn hanke hahmottuu tärkeänä uutena mahdollisuutena. Botnia S.A:sta on kaikki syyt odottaa merkittävää tulonlähdetä omistajilleen ja siis samalla helpotusta yhtiöiden talousvaikeuksiin.

Metsä-Botnian pääosakkaat ovat kukin tahoillaan joutuneet sopeutumaan metsäsektorin nopeasti muuttuviin kansainvälisiin kilpailutilanteisiin. Toisaalta yritykset ovat omilla ratkaisuillaan olleet synnyttämässä yllätyksellisiä summavaikutuksia. Esimerkiksi eri paperilajien ylituotannon aiheuttamat hinnanalennukset maailmanmarkkinoilla ovat osaltaan seurausta hallitsemattomasta tuotantokapasiteetin kehityksestä. Oma erityinen lukunsa yritysratkaisujen heijastusvaikutusten ketjussa kytkeytyy uusien tehtaiden sijoitusratkaisuihin, mitkä useimmiten aktivoivat monipuolisen joukon ratkaisusta kärsiviä paikallisia ja ylipaikallisia osapuolia. Kyse on poliittisen riskin rakentumisesta.

Fray Bentosista on jo nyt muodostunut tärkeä jakso suomalaisyhtiöiden globalisaatiokoulussa, ja siitä on myös kehkeytynyt varoittava esimerkki poliittisen riskin huolimattomasta hoidosta ja sen muuttumisesta kansainväliseksi konfliktiksi. Botnia S.A. antaakin mahdollisuuden tarkastella metsäpoliittisten riskien erityistä kehitysdynamiikkaa globalisaatioissa. Se ohjaa myös pohtimaan tämätapaisten ristiriitojen ennakoivan vaimentamisen mahdollisuutta. Onhan sekä yhtiön että sitä ympäröivän yhteiskunnan edun mukaista, että jokaisen uuden suurhankkeen alla tehdään perusteellinen pohjatyö esimerkiksi laajamittaisten sosiaalisten ja ympäristövaikutusten arvioinnin muodossa (ks. Sairinen & Kohl 2004). Myös Finnveran lainatakausten ehtona Botnia S.A:lle on toteutettu ympäristövaikutusten arviointi.

Uruguayssa aikaa taustatyölle oli yli kymmenen vuotta, eucalyptuksen viljelykokeiluista Uruguayn päätökseen sellutehtaan rakennusluvasta Fray Bentosiin vuonna 2002. Tuona aikana ei kuitenkaan kyetty selvittämään metsäteollisen toiminnan poliittisten riskien kenttää siinä määrin, että esimerkiksi Argentiinan tuki sellutehtaan rakentamiseen rajaseudulle olisi varmistettu – esimerkiksi neuvotteluilla tehtaan kaikkia tyydyttävästä sijainnista. Näin siitä huolimatta, että maiden välillä on ainakin argentiinalaisosapuolten mukaan sopimus yhteistyöstä, joka edellyttää toisen maan suostumusta rajajokeen vaikuttavissa hankkeissa (Lahtinen 2006).

Botnia Fray Bentos S.A:n ympäristövaikutusten arvioinnissa pääpaino on yksipuolisesti teknisissä ympäristökysymyksissä ja niiden hallinnassa. Laajassa yhteenvetoraportissa viitataan vain satunnaisesti ja ohimennen Argentiinan naapuruuuteen Uruguay -joella. Edes vallitsevien tuulensuuntien ja hajuhaittojen tarkastelun yhteydessä vastarannan näkökantoja ei huomioida. Raportista kuitenkin käy ilmi että erikoistilanteissa, kuten tuotannon väliaikaisissa pysäytyksissä ja käynnistyksissä, rikki- ja typpipäästöjen ilmaan todetaan olevan sitä luokkaa, että havaitsemiskynnys lähiseudulla ylittyy (Faroppa & Annala 2004: 56).

Asetelmasta on kehkeytynyt kiusallinen kahden maan välinen poliittinen kiista, ja sillä saattaa olla laajempiakin taloudellisia ja poliittisia vaikutuksia metsäyhteistyöhön, kuten muuhunkin yhteistyöhön Etelä-Amerikassa. Tehdas käynnistyneenä syksyllä 2007, mutta sen poliittinen hinta on jo noussut korkeaksi. Seuraavassa läpikäyn seikkaperäisemmin ne keskeiset poliittisen riskin osatekijät, jotka edesauttoivat Frey Bentosin muuttamista kansainväliseksi konfliktiksi. Sovellan ympäristöriskien tutkijoiden esittämiä ajatuksia riskien ja konfliktien yhteiskunnallisesta tuottamisesta (ks. Blaikie et al. 1994, Pelling 2003) ja pyrin tunnistamaan konfliktiin johtaneita tapahtumakulkuja kolmessa kerroksessa: metsäteollisuuden alihankinnan riskien, naapurimaiden välisten valtapoliittisten intohimojen sekä ideologisten vastakkainasettelujen tasolla.

Alihankkijan riippuvuus ja riskit: Uruguay Metsä-Botnian asiakasvaltiona

Frey Bentosin sellutehdas on mittaluokaltaan jättimäinen hanke sekä Uruguayn että Metsä-Botnian profiilissa. Kyseessä on kaikkien aikojen suurin yksittäinen suomalainen teollinen investointi ulkomaille. Lisäksi se tulee kasvattamaan kolmanneksella Metsä-Botnian vuotuista reilun miljardin euron liikevaihtoa. Kokonaisuudessaan sellutehtaan arvioidaan työllistävän tuhansia henkilöitä, eräissä arvioissa jopa yli 8000 henkilöä Uruguayssa, joista 300-350 itse tehtaalla (Huhta 2007; Project overview 2007). Metsä-Botnialla on siis paljon pelissä Frey Bentosissa ja sillä on myös paljon valtaa ja vastuuta Uruguayssa. Pienen 3,4 miljoonan asukkaan alkutuotantovaltaisen maan kannalta kyse on hypystä mukaan metsäteolliseen globalisaatioon.

Metsäsektoriyhteiskuntien kehitysteiden tutkijat (esim. Sandberg 1992; Koskinen 2001, Rytteri 2002) ovat analysoineet niitä toimintatapoja, joilla keskeiset metsäalan vientiyritykset muokkaavat toimintaympäristöänsä omien etunäkökohtien mukaiseksi. Anders Sandbergin (1992: 2-5) asiakasvaltioiksi nimeämät kansainvälisen metsäteollisuuden maakohtaiset toimintatilat ovat vientiriippuvuuden kasvun myötä muuttuneet entistä haavoittuvimmiksi kansainvälisille suhdanteille. Uruguay on sitoutunut metsäteolliseen kasvuun, mistä osoituksena on maan tiivis yhteistyö myös espanjalaisen Encen kanssa, joka vastikään siirsi tehdasyksikkönsä rakentamisen Frey Bentosista Uruguay -joen alajuoksulle ja samalla etäämmälle Argentiinan rajasta. Molemmat tehtaot tulevat keskittymään sellunvalmistukseen eucalyptuskuidusta. Eucalyptus-sellun keittäminen on houkutteleva vaihtoehto, koska nopeakasvuinen puu tarjoaa vahvan kilpailuvaltin pohjoisten havumetsien tuottajille, jotka ovat joutuneet sopeutumaan hitaaseen puunkasvuun ja pitkäjänteiseen metsänhoitoon. Mutta sellunvalmistus on kuitenkin vielä varsin matalan jalostusarvon tuotantoa, ja taloustulos on lopulta riippuvainen sellun tarjonnan ja markkinahinnan kansainvälisestä kehityksestä.

1990-luvun alkupuolen suomalaista metsähanketta Uruguayssa varjosti paikallisten ympäristöjärjestöjen kritiikki eucalyptusplantaaseja kohtaan, mutta nykyisessä konfliktissa tällaiset äänenpainot ovat jääneet kahden valtion välisen poliittisen kiistan varjoon. Pienen Uruguayn puolustautuminen suuren naapurinsa laajamittaisesta painostuksesta kohtaan on ilmeisesti yhdistänyt maan poliittista kenttää, ja samalla kaventanut sisäpoliittisen keskustelun liikkumatilaa (vrt. Kuvaja 2006). Puuviljelmien

kulttuuriset ja ympäristöongelmat eivät ole mihinkään kadonneet, kuten on käynyt ilmi Stora Enso Aracruz Celulose -yhteistyössä Brasiliassa (Lehtinen 2004: 203), mutta Frey Bentosin konfliktissa ne ovat nyt sivuosassa.

Tässä asetelmassa Metsä-Botnialla on erityinen vastuu puuviljelmien ja sellunkeittämisen yhteiskunnallisesta ja ekologisesta kestäväydestä. Asiakasvaltion poliittinen ilmapiiri voi muuttua nopeastikin kun kahden maan kiihkeä vastakkainasettelu on ohitse eikä kamppailua tehtaan perustamisesta enää käydä. Tällöin ympäristöjärjestöjen lisäksi paikalliset karjatilalliset ja viljelijät voivat nousta laajenevia puuviljelmiä vastaan, paikallispoliitikot ehkä kyselevät annettujen työllisyyslupausten perään – samalla kun markkinakilpailu syö sellujättiläisen kannattavuutta. Tehdasta varten perustettu vapaakauppa-alue (The Uruguay Mill... 2004) joka tapauksessa rajaavat paikalliset vaikutukset lähinnä rajoitetun alihankinnan ja työllistävyyden piiriin.

Maaottelun valtapeli: Argentiina ja kirchneriläinen kansallismielisyys

Metsä-Botnian Uruguayn hankkeessa on ollut silmiinpistävää yhtiön ylimalkaisuus ja välinpitämättömyys Argentiinan intressejä kohtaan. Rajajoen varrelle sijoittuneen tehtaan suunnittelussa ei jostain syystä osattu ennakoida naapurimaan reaktioita. Hankkeen suomalaisille osapuolille työskentely suuren naapurin rajapinnalla on varsinkin metsäsektorin piirissä kovinkin tuttua kotimaasta, mutta uudessa erilaisessa ympäristössä rajantakaisille reaktioille ei osattu antaa painoarvoa etukäteen.

Paikalliset reaktiot Argentiinan puolelta tulivat siis yllätyksenä tehtaan suunnittelijoille, eikä sijaintipäätöksen uudelleenarviointiin Metsä-Botnian osalta myöskään lähdetty. Tehdas valmistuu maamerkiksi ja symboliksi epäonnistuneesta rajayhteistyöstä, mutta siitä voi myös vähitellen kasvaa uudenlaisen ympäristö- ja yhteiskuntavastuun esimerkki. Protestit ovat johtaneet erityiseen huolellisuuteen tehtaan prosessiratkaisujen viimeistelyssä ja näin ollen odotettavissa on mallilaitos, joka kuormittaa mahdollisimman vähän ympäristöään. Sellutehtaalla esimerkiksi tuskin on varaa sellaisiin hajuongelmiin, jotka ovat arkipäivää suomalaisilla sellupaikkakunnilla. Näin ollen pitkäjänteisellä ja vastuullisella työllä Metsä-Botnian Frey Bentos voi hyvinkin nousta globaalin metsäteollisuuspolitiikan suunnannäyttäjäksi. Tähän viittaa tehtaan kunnianhimoinen tavoite sellun keittokemikaalien ja veden pitkälle viedystä kierrätyksestä, rikin päästöjen minimoinnista ja kiinteän jätteen poltosta sähköntuotantoon. Lisäksi suunnitelmissa on käsitellä merkittävä osa lähiseudun jätevesistä tehtaan puhdistamossa (Faroppa & Annala 2004; Mykkänen 2006; Huhta 2007).

Paikallisten reaktioiden yhdistyminen valtakunnalliseksi kestoaiheeksi Argentiinassa sekä siihen liittynyt Uruguayn ja Suomen vastainen retoriikka heijastelevat Argentiinan omaa kivuliasta tietään globalisaatiossa. Vauras yli 30 miljoonan asukkaan maa ajautui 1980-luvulla syvään velkakriisiin epävakaa hallinnon ja epäonnistuneen kauppapolitiikan seurauksena, jota pyrittiin oikaisemaan Carlos Menemin presidenttikaudella ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF:n) ohjauksessa. Osoitetut lääkkeet veivät rajuun talouden yksityistämiseen ja toivat maahan ulkomaisen ammattisijoittamisen kulttuurin. 2000-luvun alussa kiihtyneen valuuttapaon ja inflaation sekä hiljennneiden tehtaiden ja raskaan työttömyyden maassa

sisäiset erimielisyydet ovat pinnalla, ja tällaisessa tilanteessa vallanpitäjille saattaa syntyä houkutus ohjata kansalaisten huomiota ulkopuolelta tuleviin uhkiin.

Argentiinan presidentti Néstor Kirchner on avainroolissa rajakonfliktin purkamisessa, mutta ensi syksyyn sijoittuvat presidentinvaalit voivat houkutelaa kiistan pitkittämiseen. Syvän talouskriisin jälkeiset ensimmäiset elpymisen signaalit ovat nostaneet kansallismielisen presidentin suosion korkealle, eikä tätä nousua haluta vaarantaa esimerkiksi perääntymällä kansainväliseen polttopisteeseen nousseessa kiistassa.

Frey Bentosin suunnittelussa on tietysti Metsä-Botnian tai Uruguayn ollut mahdotonta huomioida tai ennakoida naapurimaan taloudellisia tai poliittisia siirtymiä, mutta jo pelkkä mahdollisuus rajantakaisten mielenilmausten kasvusta taloudellisesti ahtaalle ajetussa maassa olisi edellyttänyt määrätietoista rajayhteistyötä selluhankkeessa.

Ideologinen kiista: vapaakaupan uhkakuvat

Argentiinan poliittinen tilanne ja syksyn 2007 presidentinvaalit pitävät maan keväällä 2006 laatiman Frey Bentos -kanteen Haagin kansainvälisessä tuomioistuimessa (Lahtinen 2007). Tuomioistuimen päätös, joka on odoteltavissa muutaman vuoden sisällä, ei varmastikaan tule estämään sellutehtaan toimintaa, mutta oikeuskäsittely antaa kuvan kamppailun jatkumisesta. Oikeuskäsittely myös pitää Argentiinan ja Uruguayn kiistan kansainvälisessä polttopisteessä, mitä myös omalta osaltaan tekee Ence -yhtiön kotimaan, Espanjan tarjoutuminen kiistan sovittelijaksi alkuvuonna 2007.

Maailmanpankki antoi tukensa Frey Bentosille marraskuussa 2006 suuren lainan ja vakuutuksen muodossa, ja Argentiinasta katsoen tällainen yhteistyö nähdään uhkaavana. Kansainvälisen valuuttarahaston tarjoama neoliberaali talousohjelma osoittautui vahingolliseksi Argentiinan omassa kriisissä ja tämä on synnyttänyt syvän epäluulon kaikkia keskeisiä globaalien taloushallinnan instituutioita kohtaan (Klein & Lewis 2004). Epäluulo heijastuu myös maan Uruguayn suhteissa: vapaakauppapolitiikkaan ja laajaan yksityistämiseen tarttuneen naapurin pelätään antautuvan kansainvälisten talousintressien edessä ja vievän yhteisen rajajokilaakson, kuten myös koko maanosan, kehitystä ongelmalliseen suuntaan. Argentiinan oma kokemus talouden ja kaupan vapauttamisesta neoliberaalin reseptin pohjalta vahvistaa uhkakuvaa globaalista työnjaosta, jossa Etelä-Amerikka jää maailmantalouden reuna-alueeksi ja kriisivyöhykkeeksi.

Argentiinan ja Uruguayn maaottelussa on kyse myös vuonna 1991 Argentiinan, Brasilian, Paraguayn ja Uruguayn perustaman tulliliitto Mercosurin kohtalosta. Tulliliiton tavoitteena on ollut Etelä-Amerikan maiden lähentäminen toisiinsa yhteisen talouspolitiikan avulla, mutta sekä Argentiinan että Brasilian ajautuminen syvään talouskriisiin 1990-luvun lopulta lähtien on heikentänyt liiton toimivuutta. Toisaalta monissa Etelä-Amerikan maissa 2000-luvulla vahvistunut vasemmistolainen ja Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa arvosteleva linja on uudelleen nostanut Mercosurin esiin. Venezuelan presidentti Hugo Chávez on halunnut politisoida tulliliiton nimenomaisesti Yhdysvaltain vastaiseksi yhteistyöelimeksi, ja tähän hankkeeseen hän on saanut tukea sekä Argentiinalta ja Brasilialta (Huhta 2007).

Uruguay on sitoutunut maanosan yhdentämiseen Mercosurin kehyksessä mutta yhteistyössä nähdään ongelmia, jotka liittyvät liiton avainmaiden poliittiseen arvaamattomuuteen. Myöskään vasemmistolainen autoritaarisuus tai populistinen kansallismielisyys ei houkuta maata, joka pragmaattisella linjallaan rakentaa vuonna 2005 valitun vasemmistolaisen presidentin, Tabaré Vázquezin, johdolla suoria kauppayhteyksiä Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen suuntaan (Rohter 2005; External relations...2006). Tämä kauppapoliittinen ja ideologinen kiista-asetelma on helppo nähdä myös Fray Bentosin tehdaskonfliktin taustalla. Uruguay on aktivoitumassa omille teilleen suurten naapuriensa kainalosta ja sellaisten eurooppalaisten metsäyhtiöiden kuin Metsä-Botnian ja Encen investoinnit Uruguay -jokivarteen hahmottuvat maanosittaisen yhdentymisen esteinä.

Kauppapolitiikkaan kytkeytyvä ideologinen vastakkainasettelu konkretisoitui Yhdysvaltain presidentti George W. Bushin Uruguayn vierailun yhteydessä maaliskuussa 2007. Samaan aikaan Kirschnerin vieraana Buenos Airesissa käynyt Hugo Chávez alleviivasi IMF:n ja Maailmanpankin kautta kanavoituvan Yhdysvallat -vetoisen kauppapolitiikan ongelmia ja itsenäisen eteläamerikkalaisen vaihtoehdon mahdollisuuksia. Aivan ilmeisesti tämän ideologisen kiistan taustalla on Yhdysvaltojen asemoituminen sodassa terrorismia ja militanttia islamismia vastaan sekä tästä seurannut läsnäolon herpaantuminen eteläisissä naapurimaissa.

Yhdysvaltain asema Etelä-Amerikan poliittisella kartalla on syvässä murroksessa, ja tässä tilanteessa Euroopan unionilla on paljonkin vaikutusvaltaa trans-Atlanttisessa kehityksessä. Tästä näkökulmasta on ymmärrettävä ja tärkeää, että Espanja on aktiivisesti mukana Fray Bentosin kiistassa sovittelijana. Toisaalta samasta syystä on vaikea ymmärtää Suomen matalaa profiilia kiistan ratkaisemisessa. Metsäosaamisen suurvaltana itseään pitävällä maalla voisi hyvinkin olla avainrooli uuden metsä- ja ympäristöyhteistyön avaamisessa Euroopan unionin ja Etelä-Amerikan välillä. Tämä tietysti tarkoittaisi sitä, että yksittäiset metsäsektorihankkeet nähtäisiin muunakin kuin vain teknisinä haasteina ja että Suomi ottaisi vastuuta metsäalan globalisaatiosta poliittisella tasolla – siis muillakin tavoin kuin vain kotimaisten yritysten kansainvälisten ratkaisujen hiljaisella hyväksymisellä Finnveran lainatakausten muodossa.

Lopuksi

Uruguay ja Argentiinan rajakonflikti hahmoteltiin edellä kolmikerroksisena prosessina, jonka kehukseksi asetettiin suomalaisen metsäsektorin globalisaatio. Kysymys kuului, kuinka Fray Bentosin selluhankkeeseen liittyvien poliittisten riskien annettiin vähitellen kasvaa laajaksi kansainväliseksi konfliktiksi. Ongelmallisimmaksi menettelytapavirheeksi paljastui yksipuolisen tekninen hankkeen hallinnointi, joka esti näkemästä laajempia sosiaalisia tai poliittisia riippuvuussuhteita. Näin esimerkiksi tehdyissä ympäristövaikutusten arvioinneissa ei kyetty riittävästi huomioimaan kansainvälisen rajan läheisyyden merkitystä. Tällainen epäonnistuminen asettaa tietysti suuria paineita tulevien kansainvälisten suurhankkeiden vaikutus selvityksille. Oman erityisen panoksensa tässä kehitystyössä voisi hyvin myös tarjota maantieteellinen rajatutkimus, jonka piirissä on myös käsitelty kiintoisasti rajajokien poliittisten konfliktien hallintaa (ks. McLaughlin Mitchell 2006). Tutkimuksellista

rajaosaamista siis löytyy, kuten myös yhteiskunnallista tarvetta. Fray Bentos -kiista Uruguay -joella osoittaa, että sen sijaan tutkimuksen hyödyntämisessä on parantamisen varaa. Tämä on tuttu tilanne yleisestikin suomalaisen metsäsektorin globalisaatiohankkeissa: tutkimukseen nojataan valikoidusti, pääasiassa vain niiltä osin kuin se sopii kansainvälisen talouskilpailun teknisesti muotoiltuun kehykseen.

KIRJALLISUUS

Aukia, J-P. & R. Pitkänen (2005). Rivakasti uudelle mantereelle. *Me botnialaiset* 2, 4-6.

Blaikie, P., T. Cannon, I. Davis & Ben Wisner (1994). *At Risk*. Routledge, Lontoo. 284 s.

Faroppa, C. & K. Annala (2004). *EIA Summary*. Botnia S.A., Montevideo. 98 s.

Metsä-Botnia haluaa rakentaa sellutehtaan Venäjälle. *Helsingin Sanomat* 2.9.2006, B8.

Huhta, K. (2007). Argentiinan varjossa. *Helsingin Sanomat* 25.3.2007, E2.

Ivonen, J. (2006a). Rikas UPM hännää köyhää Metsäliittoa. *Helsingin Sanomat* 10.11.2006, B8.

Ivonen, J. (2006b). UPM hätistää Metsäliiton pesästä. *Helsingin Sanomat* 11.11.2006, B8.

Klein, N. & A. Lewis (2004). *The Take*. TV-dokumentti, Kanada.

Koskinen, T. (2001). *Suomi metsäsektoriyhteiskuntana*. Helsingin kaupakorkeakoulun HeSE Print, Helsinki. 141 s.

Kuvaja, S. (2006). Eukalyptusplantaasi on poliittinen riski. *Helsingin Sanomat* 29.5.2006, B5.

Lahtinen, S. (2006). Argentiina harasi vastaan kitkerään loppuun asti. *Helsingin Sanomat* 22.11.2006, B4.

Lehtinen, A. (2004). Vastuu- ja oikeudenmukaisuuskysymykset globalisoituvassa metsäyhteistyössä. Teoksessa Lehtinen A. & P. Rannikko (toim.): *Leipäpuusta arvopaperia*, 245-270. Metsälehti Kustannus, Helsinki.

McLaughlin Mitchell, S. (toim.) (2006). Conflict and cooperation over international rivers. *Political Geography* 25: 4 (special issue).

Mykkänen, P. (2006). Maailmanpankin laina ja vakuutus Metsä-Botnian Uruguayntehtaalalle. *Helsingin Sanomat* 22.11.2006, B4.

Pelling, M. (toim.) (2003). *Natural disasters and development in a globalizing world*. Routledge, Lontoo. 250 s.

Rantanen, E. (2007). Metsäliitto taistelee elämästään. Talouselämä, verkkopalvelu. 5.4.2007. <www.talouselämä.fi/docview>

Rastas, A. (1991). Kymmenen hanke kiinnostaa ympäristöjärjestöjä. *Demari* 12.8.1991, 11.

Rohter, L. (2005). Uruguay kääntyy vasemmalle presidentin tahdissa – latinoaskelin. *Helsingin Sanomat* 2.3.2005, A16.

Rytteri, T. (2002). Metsäteollisuusyrityksen luonto. *Joensuun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja 10*, Joensuu. 202 s.

Sairinen, R. & J. Kohl (toim.) (2004). Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B87*, Espoo.

Sandberg, A. (toim.) (1002). *Trouble in the woods*. Acadiensis Press, Fredericton.

Project overview (2007). Botnia's new pulp mill constructed among eucalyptus trees. 5.4.2007 www.metsabotnia.com/en

External relations (2007). The EU's relations with Mercosur. 11.4.2007. http://ec.europa.eu/comm/external_relations/mercosur/intro/index.htm

The Uruguay Mill Timeline (2004). The project gets free trade zone status. 5.4.2007 www.metsabotnia.com/en